

Asia: VN/20721/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevasta muutoksesta? (TTL 5 luku)

Invalidiliitto katsoo, että muutos lisää eriarvoisuutta vakinaisessa työssä olevien ja niiden henkilöiden välillä, jotka tekevät määräaikaista töitä ja työskentelevät epätyypillisissä työsuhteissa. European Disability Forum julkaisi keväällä 2023 raportin vammaisten henkilöiden työllisyystilanteesta Euroopassa. Raportin mukaan kaikkialla EU:ssa vammaisten ihmisten työllistyminen on vähemmän todennäköistä kuin muun väestön. Raportissa myös todetaan, että vammaiset henkilöt usein työskentelevät matalapalkkaisissa töissä, tekevät osa-aikatyötä, heillä on epävarmoja työsopimuksia tai työskentelevät erillisissä työpajoissa. (<https://www.edf-feph.org/publications/human-rights-report-2023-the-right-to-work/>)

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

Invalidiliitto kiinnittää huomiota siihen, että palkansaajalle tullaan asettamaan korkea tuloraja (930 €) saavuttaakseen työssäoloehdon. Työttömyysturvalaissa säädetään, että osatyökyvyttömyyseläkettä saavalla on oikeus työttömyysturvaan. Onko otettu huomioon, että osatyökyvyttömyyseläkettä saavan alin ansioraja vuonna 2023 on 922,42 e/kk? Ne henkilöt, jotka tekevät töitä osatyökyvyttömyyseläkkeen ohella ja joiden ansioraja on 922,42 €, eivät tule saavuttamaan päivärahaan vaadittavaa työssäoloehto. Invalidiliiton näkemyksen mukaan työssäoloehdon tuloraja on asetettu liian korkeaksi.

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

-

Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

-

Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

Hallituksen päätös poistaa suojaisuus työttömyysturvasta ei tue hallituksen muita tavoitteita edistää vammaisten ihmisten työllistymistä. Hallitusohjelmaan on myös kirjattu tavoite osa-aikatyön mahdollisuuksien edistämisestä. Invalidiliitto on edistänyt vammaisten ihmisten työllistymistä luomalla "Sopivaa työtä kaikille" -keikkatyöalustan, jonka tavoitteena on keikkatyön kautta saattaa erilaisia työnantajia ja vammaisia työnhakijoita yhteen. Työttömyysturvan suojaosuuden poistaminen vähentää kannusteita ottaa keikkatyötä vastaan, mikäli työllä ei käytännössä saa tulotasoaan nostettua. Vammaisissa ihmisissä on työnhakijoita, joilla ei ole edellytyksiä ottaa kokoaikaista työtä vastaan. Tällöin lyhyemmät keikkatyöt ja epätyypilliset työsuhteet ovat ainoa väylä osallistua työelämään. Suojaosuuden poisto heikentää näiden ihmisten mahdollisuuksia nostaa tulotasoaan ja hankkia työkokemuksia. Vammaisten henkilöiden näkökulmasta kokopäivätyön vaade työttömyysturvan saannin ehtona on aina ollut ongelmallinen ja siihen tulisi saada muutosta niin, että myös osa-aikatyöllä on arvonsa. Kaikkien työkyky ei riitä kokoaikaiseen työhön. Tämä näkökulma olisi otettava huomioon muutoksia tehdessä.

Lisäksi Invalidiliitto nostaa esiin, että moni vammaisen henkilö on arjessaan riippuvainen henkilökohtaisten avustajien työpanoksesta. Työttömyysturvan ja yleisen asumistuen suojaosuuden poistaminen voi vaikeuttaa entisestään myös henkilökohtaisten avustajien saamista, sillä avustajana työskentely on usein keikkaluontoista ja koostuu lyhyistä työpätkistä. Pula henkilökohtaisista avustajista puolestaan vaikeuttaa vammaisten henkilöiden osallistumista esimerkiksi työelämään.

Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

Kuten edellä on tuotu ilmi, kaikkien työnhakijoiden osalta ei ole työkyvyn haasteista johtuen realistista, että osallistuu kokoaikaiseen työhön. Tämä johtaa siihen, että tulojen hankkiminen etuuskien sijasta on vaikeaa. Lapsikorotuksen poistaminen osuu kipeimmin juuri näihin perheisiin, joilla voi myös olla keskivertoa enemmän sairaanhoidon maksuja sekä lääkekustannuksia. Vaarana on, että lapsiperheköyhyys Suomessa lisääntyy.

Lausuttavaa omavastuuajan pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

-

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Vaikutusarvioinnissa ei ole huomioitu sitä näkökulmaa, että selvitysten perusteella osa suomalaisista työttömistä on osittain työkyvyttömiä ja heidän tilannettaan ei helpota työttömyysturvan heikentäminen. Usean sosiaaliturvaetuuden heikentäminen samanaikaisesti heikentää heidän elämäntilannettaan entisestään. Toimeentulon heikentyessä on äärimmäisen tärkeitä kehittää osuvampia palveluita tälle työttömien ryhmälle, jotta heille löytyisi sopivaa työtä.

Lakiehdotuksessa ei ole arvioitu muutosten vaikutuksia vammaisiin henkilöihin. Vammaisvaikutusten arviointi on tärkeää, sillä vammaisten henkilöiden asema työmarkkinoilla on heikompi kuin muun väestön. YK:n vammaiskomitea on tunnistanut, että vammaiset ihmiset kohtaavat ableismin lisäksi useita esteitä päästäkseen käyttämään oikeuttaan työhön tasavertaisesti muiden ihmisten kanssa. Nämä kansainvälisesti tunnistetut esteet ovat todellisuutta Suomessakin; korkea työttömyysaste, pienemmät palkat, epävakaus ja työympäristön esteellisyys.

(<https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/crpd/cgc8-general-comment-no-8-2022-right-persons>)

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Erityisen tärkeää olisi seurata muutosten vaikutuksia heikommassa työmarkkina-asemassa olevien osalta.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Hallitusohjelmassa on kirjaus siitä, että hallitus aikoo muuttaa työssäoloehtoja siten, että työssäoloehto ei kartu palkkatuetusta työstä. Vaikka asia ei ole vielä tässä esityksessä, Invalidiliitto haluaa painottaa, että palkkatukityö on normaali työsuhde eikä työssäoloehdon kertymistä tule poistaa. Invalidiliitto myös huomauttaa, että suunniteltu muutos sosiaaliturvaan asettaa palkkatuen piirissä olevat vammaiset henkilöt eriarvoiseen asemaan suhteessa muuhun väestöön. JTYPL:n 7 luvun 7§ oikeuttaa työnantajan saamaan palkkatukea usean vuoden ajan vammaisesta henkilöstä, mahdollisesti koko vammaisen henkilön työuran ajan. Mikäli tämä työssäolo palkkatuella ei kartuta työssäoloehto, vammaisen henkilö ei missään vaiheessa saa oikeutusta päivärahaan tai ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. Mikäli hallitusohjelman kirjaus kuitenkin etenee, olisi oikeudenmukaista tehdä poikkeussääntö mainitun pykälän perusteella tehtyyn palkkatuettuun työhön.

Invalidiliitto haluaa myös muistuttaa YK:n vammaissopimuksen 4. artiklan 3 kohdasta, jonka mukaan laadittaessa ja toimeenpantaessa lainsäädäntöä sekä myös muissa vammaisia henkilöitä koskevilla päätöksentekoprosesseissa sopimuspuolten tulee neuvotella tiiviisti vammaisten henkilöiden kanssa ja aktiivisesti osallistaa heidät, mukaan lukien vammaiset lapset, heitä edustavien järjestöjen kautta. Lausuntopyynnön jakelussa ei ole mukana yhtään vammaisjärjestöä, vaikka kyseessä on myös vammaisia ja heidän oikeuksiaan koskettava lakiesitys. Invalidiliitto painottaa, että jatkossa lausuntopyynnot tulee pyytää vammaisjärjestöiltä YK:n vammaissopimuksen edellyttämällä tavalla.

Mäki Anne
Invalidiliitto ry